

Олег Левурда
Людмила Власенко

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті проаналізовано досвід використання мультимедійних засобів як основи для створення мовного середовища в процесі навчання іноземним мовам і визначено основні методологічні та дидактичні вимоги щодо використання мультимедійних технологій у процесі викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: мультимедіа, комп'ютерні технології, навчальний матеріал, Інтернет, мультимедійні технології.

В статье проанализирован опыт использования мультимедийных средств как основы для создания языковой среды в процессе обучения иностранным языкам, определены основные методологические и дидактические требования относительно использования мультимедийных технологий в процессе обучения иностранным языкам в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: мультимедиа, компьютерные технологии, учебный материал, Интернет, мультимедийные технологии.

The article analyses the experience of multimedia usage as a basis for creating language environment in teaching foreign languages. It also defines basic methodological and didactic requirements for using multimedia technology in teaching foreign languages at higher education establishments.

Keywords: multimedia, computer technologies, studying material, Internet, multimedia technologies.

Сучасний період розвитку суспільства характеризується істотним впливом на нього комп'ютерних технологій, які проникають в усі сфери людської діяльності, забезпечують поширення інформаційних потоків у суспільстві, утворюючи глобальний інформаційний простір. Невід'ємною і важливою частиною цих процесів є комп'ютеризація освіти. Цей процес супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, пов'язаними з внесенням коректив у змісті технологій навчання, зокрема, при навчанні іноземних мов. Інтерес до них пояснюється, перш за все, величезними можливостями, якими вони володіють.

Постановка проблеми. Використання комп'ютерних засобів у навчальному процесі поряд з традиційними методами викладання

дозволяють забезпечити більшу інформативну ємність мовного матеріалу, підвищити пізнавальну активність студентів, посилити мотивацію за рахунок емоційного подання навчальної інформації, високий ступінь наочності навчального матеріалу, дозволяє індивідуалізувати навчання, сприяє диференціації діяльності студентів, обліку їх індивідуальних особливостей і темпів навчання, а також інтенсифікації самостійної роботи студентів. Тому, сучасні реалії в галузі підготовки фахівців різних спеціальностей ставлять перед викладачем нові виклики в процесі підготовки до занять. І особливо це актуально для викладачів англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення іноземних мов стає вимогою часу. Іноземна мова все більше набуває ролі засобу міжкультурного спілкування. Усе це зумовлює необхідність удосконалювати методи навчання іноземної мови. Застосування інформаційних та комунікаційних технологій стало нормою для більшості вищих навчальних закладів усього світу. Оскільки політика освітніх систем у галузі вивчення мов спрямовується не тільки на те, щоб молодь вивчала якомога більше мов, а й на розвиток тих умінь, що дозволяють бути мобільними, поінформованими та комунікативними, використання мультимедійних засобів у процесі викладання мов є, безумовно, актуальним.

Останніми роками з'явилося ряд вітчизняних наукових досліджень, присвячених даній проблемі. Це, зокрема, дисертаційні дослідження О. Сороки, П. Сердюкова, Н. Мочуліної, дослідження Б. Шуневича, які стали важливими працями щодо використання комп'ютерів під час викладання іноземних мов. Зокрема, наукове обґрунтування ефективності навчального процесу з використанням мультимедійних засобів запропоновано в працях І. Захарової, Н. Клемешової, Л. Коношевського, Н. Іщук, Д. Матроса, В. Євдокимова, Т. Піскунової, О. Співаковського. Психологічні основи використання мультимедійних засобів навчання висвітлено в працях І. Демакової, В. Ляудіс, Н. Тализіної, О. Тихомирова. Важливі аспекти щодо використання комп'ютерної техніки на заняттях англійської мови висвітлено в працях В. Краснопольського, А. Орищенко, Д. Таушана та ін. Проте, науково-методичні аспекти досліджуваної проблеми недостатньо вивчені.

Актуальність дослідження проблеми навчання англійської мови професійного спілкування зумовлена соціальними потребами в спеціалістах з високим рівнем знань англійської мови, що, в свою чергу, вимагає вивчення процесу формування іншомовної компетенції студентів у сучасних ВНЗ. Крім того, недостатня кількість спеціальних посібників і методичних розробок на основі новітніх мультимедійних технологій так само свідчить про своєчасну і правильну постановку даної проблеми.

Мета статті. Проаналізувати досвід використання мультимедійних засобів як основи для створення автентичного мовного середовища в процесі навчання іноземним мовам студентів ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Використання мультимедійних технологій у навчанні реалізує кілька основних методів педагогічної діяльності, які традиційно діляться на активні і пасивні принципи взаємодії

користувача з комп'ютером. Пасивні мультимедійні засоби розробляються для управління процесом подання інформації (лекції, презентації, практикуми), активні - це інтерактивні мультимедійні засоби, що припускають активну роль студента, який самостійно вибирає підрозділи в рамках відповідної теми, визначаючи послідовність їх вивчення.

Поняття «мультимедіа» є багатогранним і посідає важливе місце в процесі інформатизації освіти. У загальноприйнятому визначенні «мультимедіа» – це спеціальна інтерактивна технологія, яка за допомогою технічних і програмних засобів забезпечує роботу з комп'ютерною графікою, текстом, мовленнєвим супроводом, високоякісним звуком, статичними зображеннями й відео.

Мультимедійні засоби дозволяють задіяти майже всі органи чуття студентів, поєднуючи друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозапис. Доведено, що застосування мультимедійних матеріалів та комп'ютерних мереж істотно скорочує час навчання, а рівень запам'ятовування через одночасне використання зображень, звуку, тексту зростає на третину. Завдяки використанню мультимедійних засобів студенти відпрацьовують усі аспекти мови: фонетичний, граматичний, лексичний та комунікативний, що дозволяє ефективніше та швидше оволодіти мовним матеріалом, набути мовленнєвих навичок та вмінь. Окрім того, викладання англійської мови за допомогою мультимедійних засобів навчання дозволяє оптимізувати розуміння незнайомої лексики за допомогою автоматизованих словників, програм автоматизованого перекладу, створити позитивні, сприятливі до навчання іноземних мов умови за допомогою інформаційної насиченості мультимедійних засобів.

Поєднання звукових, графічних, анімаційних та текстових ефектів дає можливість досить вдало імітувати ефект занурення в активне мовне середовище, моделювати процес спілкування, який наближений до реальних умов, реалізуючи таким чином сучасні лінгвістичні, методичні та педагогічні технології [3].

Отже, завдяки застосуванню мультимедійних технологій можливості сучасного заняття значно розширюються та урізноманітнюються: збагачується його зміст, прискорюється темп проведення, формуються навички інформаційної та комунікативної взаємодії, викладач отримує можливість ефективніше використовувати навчальний час, збільшувати обсяг навчального матеріалу для його засвоєння та використання студентами.

Слід відзначити, що останнім часом спостерігається надзвичайний інтерес до даної тематики, але ще не існує відповідним чином підібраних посібників та опрацьованих методичних комплексів. До цього часу підбір мультимедійних матеріалів залишається в компетенції викладача. Пошук матеріалів ускладнюється тим, що не існує загальної інформаційної бази. Таким чином, результат використання мультимедійних засобів в значній мірі залежить від мотивації і досвіду викладача. Великий обсяг інтерактивних матеріалів є необхідним потенціалом для переходу від кількості в якість, що

дозволяє очікувати найближчим часом появи сучасних освітніх програм, які неодмінно будуть затребувані.

Аналіз досвіду використання мультимедійних засобів навчання на заняттях англійської мови свідчить про те, що хоча інтерес педагогів до цієї проблеми зріс, доказом чого є збільшення кількості та підвищення якості матеріалів педагогічного досвіду з питань впровадження мультимедійних засобів навчання, усе ж рівень використання мультимедійних засобів у навчальному процесі дуже низький.

Підтвердженням цього є проведене О. Чайковською дослідження, згідно з яким тільки 22,8% використовують мультимедійні засоби навчання фрагментарно і тільки 14% постійно. Головними причинами незначного діапазону використання мультимедійних засобів навчання є недостатність матеріально-технічного забезпечення навчального процесу освітніх закладах (35,1%); відсутність елементарних знань для роботи з мультимедійними засобами навчання (26,3%); недостатність навчальних мультимедійних програм або їх низька якість (15,8%); необізнаність з програмно-методичним матеріалом комп'ютеризованого навчання (21,1%).

Н.С. Кіргінцева вважає, що «сьогодні в узагальненому вигляді можна виділити три основні шляхи використання можливостей сучасних комп'ютерів у навчанні іноземної мови» [1]. Серед яких автор виділяє наступні:

- використання вже готових програмних засобів з вивчення іноземної мови, що поставляються, переважно на компакт-дисках;
- застосування програмних продуктів, що створюються безпосередньо викладачами (або викладачами спільно із студентами) в різних середовищах візуального проектування;
- використання ресурсів мережі Інтернет.

Вирішення проблем вивчення іноземних мов у ВНЗ неможливо без мультимедійних технологій. Головною і визначальною перевагою мультимедійних засобів перед усіма іншими засобами навчання є можливість створення навчального мовного середовища, що наближається за автентичністю і інтенсивністю мовного спілкування до реальної комунікації, чого не можна було досягти усіма засобами навчання, що використовувалися раніше. Наступним за важливістю моментом на користь застосування мультимедійних технологій при вивченні цієї дисципліни у вищій школі можна вважати конструктивно обумовлений індивідуалізований характер навчання, що особливо важливо при наявності контингенту студентів з різним початковим рівнем володіння мовою, різним ступенем мотивації і ступенем сформованості умінь і навичок, різними психофізіологічними особливостями [1].

Говорячи про мовне середовище слід згадати про можливість використання мережі Інтернет як джерела додаткових матеріалів для викладача та студента. Це величезна довідково-інформаційна система, яка може бути використана для вивчення мови. Матеріали можуть бути роздруковані і використані під час традиційного заняття. У цьому випадку

використовується лише незначна частина можливостей мережі. Але навіть за такого використання вивчення іноземної мови змінюється: користувач Інтернету отримує актуальну і автентичну інформацію.

Використання Інтернету на занятті іноземної мови не повинно бути самоціллю. Насамперед, викладачу необхідно дати відповідь на запитання: для кого, для чого, коли, та в якому обсязі повинен бути використаний Інтернет, оскільки дуже важко зорієнтуватися у величезному об'ємі інформації. Сайти, які є корисними для викладача іноземної мови і які можуть бути використані на занятті, можна розділити на інформаційні та власне навчальні. Інформаційні сайти використовують для добору цікавих текстових документів, творчих завдань.

Спеціальні навчальні сайти містять різні види робіт, вони розроблені з урахуванням рівня знань студентів. Робота саме з такими сайтами є цікавою і корисною у вивченні мови. Крім того, є група вузькоспеціальних навчальних сайтів, призначених для навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, письма, говоріння та аудіювання), вивчення фонетики, граматики, лексики тощо. У роботі з навчальними сайтами обирається той рівень складності, який відповідає рівню підготовки студентів. Навчальні сайти, зазвичай, мають кілька рівнів складності; щодо інформаційних сайтів, то викладач має сам визначитися з добром матеріалу відповідної складності.

Таким чином, мультимедійне спілкування виступає альтернативою спілкуванню, що проходить без участі носіїв мови. За допомогою мультимедіа можна здійснювати мовне спілкування з представниками будь-яких англійськомовних країн. За допомогою мультимедіа можна здійснити віртуальну подорож в будь-яку країну за вибором, відвідати визначні місця, вивчити реалії, традиції, культуру держави.

У процесі навчання англійській мові нерідко виникає проблема мовного бар'єру - слухачі соромляться говорити, боячись зробити помилку, і навіть у сприятливій психологічній обстановці вони можуть відчувати дискомфорт. Використання ж мультимедійних програм, створює менш стресове середовище. Кожен студент індивідуально має можливість записати свою промову, прослухати і порівняти з автентичною розмовою. Такий вид роботи знімає психологічні труднощі говоріння, розвиває навички розмовної мови, фонетичні навички і медіа навички. Тому можна без перебільшення стверджувати, що на заняттях англійської мови мультимедійні технології досить корисні.

Для ефективного застосування мультимедійних засобів навчання на заняттях з англійської мови виділяють наступні можливості:

- 1) вивчення нової лексики на уроках з іноземної мови проходить трьома етапами: введення лексичного матеріалу; закріплення нових мовних одиниць; контроль рівня засвоєння лексики;

- 2) відпрацювання граматичних явищ полегшується завдяки зворотному зв'язку між практичним та теоретичним матеріалом, а також візуалізації граматичних довідників, таблиць, наявності пояснювальних мікродіалогів,

які призначені для вирішення й закріплення певних граматичних правил і конструкцій;

3) навчання аудіювання передбачає можливість прослуховування різних за складністю фонограм (інколи в поєднанні з відео) з наступним контролем розуміння почутого;

4) відпрацювання вимови складається з прослуховування оригінального аудіофрагмента (діалогу, тексту) з опорою на текст або без неї, та з його наступним відтворенням фразами через мікрофон, записом і порівнянням зі зразком.

У сучасній методичній практиці з'явилися електронні підручники з багатьох предметів, у тому числі і з англійської мови. Однак вони ще не достатньо опрацьовані й апробовані. Слід також особливо відзначити, що використання мультимедійних технологій не може забезпечити істотного педагогічного ефекту без викладача, оскільки ці технології - лише способи навчання, ефективність яких залежить від уміння викладача використовувати їх для досягнення певних педагогічних цілей на основі глибокого вивчення і використання всіх можливостей. Як показує практика, мультимедійні програми найкращим чином відповідають структурі навчального процесу. Вони максимально наближають процес навчання англійської мови до реальних умов, найбільш повно задовольняють дидактичним вимогам.

Для успішного впровадження мультимедійних технологій у процес викладання іноземної мови у вищій школі потрібна наявність таких необхідних компонентів як програмні засоби (мультимедійні диски, презентації, відео-, аудіо-ролики, ресурси мережі Інтернет), а також обладнання (ПК, аудіо-, відео- апаратура, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка) [2].

Так, на занятті з іноземної мови, маючи відео супровід пропонованого матеріалу, студенти мають можливість ознайомитися із соціокультурними реаліями досліджуваної країни, спостерігати за мімікою, жестами, навколишнім оточенням носіїв мови, що вивчається. Викладання іноземної мови у вищій школі з використанням мультимедійних технологій дає можливість перейти від пасивної подачі матеріалу до активного способу реалізації освітньої діяльності, в якому студент стає не тільки центральним об'єктом процесу, а й активним його учасником. У цьому випадку мультимедійні технології не повинні ставати центром процесу навчання, а нести допоміжний, пізнавальний характер, а також бути допоміжним засобом активізації уваги. Таким чином, активізується сам освітній процес за рахунок збільшення наочності пропонованого матеріалу, відбувається більш плідна інтерактивна взаємодія. Особливістю іноземної мови є те, що вона сама по собі і є метою, і засобом навчання. Студент спочатку засвоює найпростіші елементи, а потім з їх допомогою вивчає складні. Викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі передбачає, що студент вже володіє базовими знаннями іноземної мови.

Інноваційні технологічні засоби викладання іноземної мови у вищій школі дають можливість удосконалити методи подачі граматичної та

лексичної інформації, практики монологічного та діалогічного говоріння, навчання письма та відпрацювання вимови, постійно поповнювати словниковий запас студентів.

Мультимедійні технології можуть допомогти викладачеві іноземної мови коригувати навчальний процес, враховуючи інтереси і можливості окремих студентів, допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання. Використання інтерактивних технологій при навчанні іноземній мові сприяє комунікативно-орієнтованій спрямованості такого навчання.

Це в свою чергу значно покращує якість подачі матеріалу і ефективність засвоєння матеріалу. Впровадження інноваційних технологій збагачує зміст навчального процесу, підвищує мотивацію до вивчення англійської мови з боку студентів і веде до тіснішої співпраці між викладачем і студентами.

Висновки. Отже, мультимедійні засоби навчання дають змогу моделювати умови навчальної діяльності, реалізовувати їх у різноманітних тренувальних вправах ситуативного характеру, що сприяє більш раціональній діяльності викладача на певному етапі навчального процесу, виявляються ефективним і дієвим способом інтенсифікації навчального процесу. Вони збагачують процес навчання, оскільки володіють значним лінгводидактичним потенціалом, компенсують відсутність природного іншомовного середовища і одночасно дозволяють уникнути негативних психологічних станів, властивих ситуацій безпосереднього міжкультурного спілкування. У наші дні володіння інформаційними технологіями стає в один ряд з такими якостями, як уміння читати і писати. Введення нових форм викладання дозволяє підняти освітній процес на новий рівень.

Проте виявлені недоліки сучасного стану використання мультимедійних засобів у навчальному процесі свідчать про необхідність подальшого поліпшення матеріально-технічної бази та проведення роботи щодо підвищення рівня володіння мультимедійними засобами навчання серед викладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афонина М.С. Использование мультимедиа технологий в преподавании иностранного языка в школе [Електронний ресурс]/М.С. Афонина. - Режим доступу: <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/56-2012-12-10-07-47>.
2. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. - К. : Видавництво А. С. К. , 2004. - 192 с.
3. Educational and informative weblog. Teaching English using multimedia [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://paksira.wordpress.com/2009/05/22/teaching-english-using-multimedia/>